

EKSPERT RADZI

Czy członek zarządu spółki z o.o. odpowiada za szkody wyrządzone przez spółkę w środowisku

W wyniku uszkodzenia instalacji do unieszkodliwiania płynnych odpadów niebezpiecznych do rzeki dostały się zanieczyszczenia kilkukrotnie przekraczające dopuszczalne stężenia. Skutkiem tego było wyginięcie fauny rzecznej i okolicznej flory na odcinku kilku kilometrów. W wyniku postępowania prowadzonego przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska ustalono, że przyczyną było podjęcie przez jednego z członków zarządu spółki będącej właścicielem instalacji decyzji o zastosowaniu tańszych, ale niewłaściwych materiałów do budowy instalacji. Czy poniesie on odpowiedzialność za taką decyzję?

Filip Poniewski, adwokat w Kancelarii KSP Legal & Tax Advice

Institucje Unii Europejskiej przywiązują bardzo dużą wagę do działań zmierzających do ochrony środowiska naturalnego. Poprzez ustawodawstwo wspólnotowe wpływają na obowiązki podmiotów krajowych, które muszą uwzględniać w swojej działalności konieczność coraz dalej idącego ograniczania oddziaływania na środowisko naturalne. Rolą osób zarządzających przedsiębiorstwami jest dostosowanie instalacji i prowadzonej działalności gospodarczej do przepisów prawa zarówno krajowego, jak i wspólnotowego.

Odpowiedzialność członków zarządu spółki może mieć wymiar finansowy. Wówczas będzie to albo odpowiedzialność solidarna ze spółką, albo odpowiedzialność w stosunku do samej spółki w związku z zapłaconymi przez nią karami lub odszkodowaniem. Zarówno na podstawie prawa administracyjnego, jak i cywilnego nie ma możliwości bezpośredniego pociągnięcia członków zarządu spółki do odpowiedzialności.

W przypadku nałożenia na spółkę finansowych kar administracyjnych na podstawie ustawy prawo ochrony środowiska lub obowiązku zwrotu kosztów naprawczych i zapobiegawczych na podstawie art. 23 ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, wystąpienie przesłanki winy po stronie członków zarządu nie jest konieczne. Do tych należności stosuje się bowiem przepisy działu III ustawy – Ordynacja podatkowa, w tym art. 116 tej ustawy. Oznacza to odpowiedzialność solidarną członków zarządu spółki za jej zobowiązania całym majątkiem, o ile wcześniej egzekucja z majątku samej spółki okaże się bezskuteczna.

Drugi przypadek, kiedy możliwe jest pociągnięcie członków zarządu spółki do odpowiedzialności finansowej, występuje na podstawie prawa cywilnego. Spółka może zostać bowiem pozwana o odszkodowanie z tytułu zniszczeń dokonanych w środowisku. Również w tej sytuacji, jeśli egzekucja

prowadzona w stosunku do spółki okaże się bezskuteczna, możliwe jest pociągnięcie do solidarnej odpowiedzialności członków zarządu spółki na analogicznej zasadzie, na podstawie art. 299 kodeksu spółek handlowych.

Jeśli jednak spółka okaże się wypłacalna, sama może po spełnieniu swoich zobowiązań wystąpić z powództwem przeciwko członkom zarządu, zarówno o zapłatę wypłaconych odszkodowań na podstawie prawa cywilnego, jak i zwrot kwot zapłaconych na rzecz właściwych organów ochrony środowiska. Jednak w tym przypadku niezbędne będzie już wykazanie winy tych członków zarządu, których działania doprowadziły do powstania szkód w środowisku, zgodnie z art. 415 kodeksu cywilnego.

Obok odpowiedzialności finansowej, członkowie zarządu mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej, przewidzianej w art. 181 – 188 kodeksu karnego. Wśród przestępstw skierowanych przeciwko środowisku są między innymi:

- zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym,
- zniszczenie lub uszkodzenie roślin lub zwierząt na terenie objętym ochroną,
- zniszczenie lub uszkodzenie roślin lub zwierząt objętych ochroną gatunkową,
- zanieczyszczenie wody, powietrza lub powierzchni ziemi w sposób zagrażający życiu lub zdrowiu człowieka, powodujące zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym lub spowodowanie istotnego obniżenia jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi.

Zagrożenie karą jest uzależnione od rozmiarów szkody, jaka została wyrządzona, oraz od stopnia winy. W toku postępowania karnego powstanie wobec tego istotna kwestia, czy podejrzany jedynie wiedział, że takie zniszczenia mogą wyniknąć i zakładał, że ich uniknie lub powinien był takie zniszczenia przewidzieć (niedbalstwo), czy też z góry założył, że takie zniszczenie wystąpi (wina umyślna).

Górna granica odpowiedzialności w przypadku umyślnego wyrządzenia szkody w środowisku w znacznych rozmiarach to kara 5 lat pozbawienia wolności. Kodeks karny definiuje jednak pojęcie szkody w znacznych rozmiarach w pieniądzu. W tym przypadku jednak zastosowanie miernika pieniężnego jest niemożliwe. Jak wskazuje dotychczasowe orzecznictwo, należy kierować się w tym przypadku przestrzenną wielkością zniszczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 lipca 1984 roku, sygn. akt IV KR 176/84).

Kara za przestępstwo może sięgać nawet 8 lat pozbawienia wolności w sytuacji, gdy wystąpiło wyżej już wskazane zanieczyszczenie lub zniszczenie środowiska, jeśli nastąpiło to w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie, zanieczyszczenie środowiska zagraża życiu lub zdrowiu człowieka, zniszczenie w środowiska jest w znacznych rozmiarach lub istotnie obniża jakość środowiska.

Jeszcze wyższe zagrożenie karą jest, jeśli wystąpił ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka (10 lat) lub śmierć człowieka albo ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób (12 lat przy jednoczesnym podwyższeniu dolnego zagrożenia karą do 2 lat).

W efekcie odpowiedzialność karna, połączona ze środkiem karnym w postaci zakazu zajmowania stanowisk w zarządach spółek handlowych oraz odpowiedzialnością finansową, może okazać się dla członka zarządu spółki niezwykle surowa.

ES

Podstawa prawna

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2008 r. nr 25, poz. 150 z późn. zm.).

Ustawa z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. nr 75, poz. 493 z późn. zm.).

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

Ustawa z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. nr 94, poz. 1037 z późn. zm.).

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 z późn. zm.).